

פטרון
מערכת דעה

נתנדב לע"נ הרה"ח
זאב ב"ר משה ע"ה
חו' האה"ח מרת
פעריל ב"ר טובי ע"ה

מתוך
משנתו
של כ"ק
מרן
רבינו
שליט"א

דעה

דע את אלקי
אביך ועבדהו

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - זוו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - זוו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

על הצדיקים גמורים לעשות תשובה
- לעבוד את ה' בחילא יתיר

ועפ"י יסוד זה יובן היטב איך שייך גם לצדיקים גמורים ענין 'לאהדרא בתיובתא'. שכן לעומת מה שעבודתם והשתדלותם להיות צדיק ולהטיב מעשיהם נעשית בדרך כלל באופן רגיל ובכוחות רגילים, הנה עתה מוטל עליהם להתעלות ולשוב בתשובה לפניו, דהיינו להתאמץ ברצון עז ובכוחות חזקים יותר ולעבוד את הקב"ה בחילא יתיר.

'תשובה' היא דרך נעלה בכללות עבודת השי"ת

ולפי זה, כיון שלמדנו ש'תשובה' אין עניינה דוקא עזיבת החטא ולשוב על עבירות שבידו, אלא עיקר מהותה הוא - ההתגברות וההתאמצות בעבודת ה' באופן חזק ומושלם יותר, נמצא אפוא, שהתשובה אינה מוגבלת ומצומצמת כמצוה אחת ופרטית בלבד, אלא היא מהלך חדש ודרך נעלה יותר בכללות עבודת השי"ת, עד שאפשר לקיים את כל התורה והמצוות בדרך 'בעל תשובה'. והיינו שאכן ניתן לקיימן באופן פשוט ובכוחות רגילים - והיינו בלי אור התשובה, ומאידך גיסא אפשר לקיים את כולן כשהן מוארות ומרוממות באור התשובה, ברעותא דליבא יתיר ובחילא סגיא.

פרשת 'כי המצוה הזאת' - קיום כל
התורה כולה עפ"י מדת התשובה

ומעתה צדקו יחדיו דברי רש"י ז"ל והרמב"ן ז"ל בביאור הפסוק 'כי המצוה הזאת' הנ"ל, ודברי שניהם עולים יחד בקנה אחד. כי אם אמנם לפי פשוטו של מקרא הכונה על מצות תשובה הנזכרת מקודם, כטענת הרמב"ן, מכל מקום הרי זה כלל גדול לכל התורה כולה, כי כל המצוה הזאת אפשר וראוי לקיימה עפ"י מדת התשובה, בחילא סגיא ויתיר. ונמצא שמצות התשובה - שבה עוסקת התורה בפרשה הקודמת - מפשטת כנפיה על כללות התורה והמצוות, כי כולן יכולות וצריכות להתקיים באופן נעלה יותר - עם אורה הגדול של התשובה, אשר על דרך נעלה זו בעבודה הגיד הכתוב 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא'.

פטרון הגליון - אלול

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד
בנימין אליעזר זאב הערבסט
מוה"ר לע"נ זקינו הרה"ח ר' משה שלום ב"ר יעקב ע"ה
נלב"ע כ"י אלול תשנ"א לפ"ק
זוו' האשה החשובה מרת יכ"ט ב"ר בנימין אליעזר ע"ה
נלב"ע ד' ניסן תשפ"ה לפ"ק

מצות תשובה היא דרך נעלה בכל עבודת השי"ת | היאך אפשר לאדם שלא חטא מעולם לעשות תשובה? | הבעל תשובה מכיר את מעלת התורה והמצוות הרבה יותר מן הצדיק הגמור | איך שייך להבטיח לאדם השב 'שלא ישוב לזה החטא לעולם?' | מדוע הוצרך הקב"ה לצוות בהדיא 'זבחרת בחיים?' | ה'חיים' שאנו מבקשים עליו בראש השנה - ההכרה ב'לחיתנו כחיים הזה'

..... וְבַחֲרַתְּ בַחַיִּים:

עבודת השי"ת - מתוך בקשת והשגת החיים

ולהתוודות לפניו, ובזה תגיע לו כפרה על עוונותיו, ושב ורפא לו. ולפי סברא זו נמצא, שכל ענין התשובה אינו שייך אלא למי שעבר על רצון קונו ח"ו.

'לאהדרא לצדיקא בתיובתא'

אולם לא כן חזינו בדברי הזוהר הקדוש, שכן שם מבואר ענין של (ח"ג קנב): 'לאהדרא לצדיקא בתיובתא', עיי"ש. מפורש יוצא מדברי הזוהר, שגם לצדיקים גמורים ישנה עבודה מיוחדת של תשובה, ואין היא מיוחדת לבעלי עבירה בלבד.

אלא שלכאורה הדבר צריך ביאור והסבר, כי אכן איזו תשובה נדרשת מן הצדיקים שלא חטאו כלל, ולא נמצא במעשיהם שום דופי ופגם.

יסוד התשובה: 'רעותא דליבא יתיר וחילא סגיא'

אך יתבאר הדבר עפ"י דברי הזוהר הקדוש במקום אחר, שביארו שם יסוד עצום בשורש מהותה של עבודת התשובה, וזה לשונם שם (ח"א קכט): 'ר' יוסי אמר, תנינן, אתר דמאריהו דתשובה קיימי ביה בההוא עלמא, צדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ביה, בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מכולהו, ואינון משכי עלייהו ברעותא דליבא יתיר, ובחילא סגיא, לאתקרבא למלכא, עד כאן.

ומבואר בזה, שיסוד ושורש התשובה הוא: עבודת השי"ת הנעשה 'ברעותא דליבא יתיר, ובחילא סגיא' [ברצון הלב יותר, ובכח וחזק רב]. ביאור הדברים, דהנה יכול האדם לקיים את כל מצוות ה' באופן פשוט, וכפי מדת כוחותיו הרגילים והמוגבלים. אך מצות תשובה עניינה - ההתעלות וההתגברות לעבוד את השי"ת בחילא יתיר ובכוחות נעלים ונשגבים יותר מן הרגיל. וזהו כל יסוד התשובה, להתעלות ולהתחזק בעבודת הבורא ית' בחילא יתיר ובכוחות אדירים יותר [ומה שביארו שם בזה"ק במעלת הבעל תשובה על הצדיק גמור, יבואר להלן בעז"ה].

עבודת השי"ת בבחינת 'בחילא יתיר'

'כי המצוה הזאת' - לרש"י קאי על כללות התורה, ולרמב"ן על מצות תשובה

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה הוא ממך ולא רחוקה הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד בפיהך ובלבבך לעשותו (ל, יא-יד). פרש"י: 'כי קרוב אליך' - התורה ניתנה לכם בכתב ובעל פה. מבואר בדבריו הקדושים כי 'המצוה הזאת' קאי על כללות התורה כולה, שניתנה לנו בכתב ובעל פה.

מאידך הרמב"ן ז"ל כתב בפירושו, וזה לשונו: 'וטעם כי המצוה הזאת, על כל התורה כולה. והנכון, כי על כל התורה יאמר (לעיל ח, א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוה היום'. אבל 'המצוה הזאת' על התשובה הנזכרת, כי 'השבות אל לבבך' (פסוק א'), 'ושבת עד ה' אלקיך' (פסוק ב'), מצוה שיצוה אותנו לעשות כן, עד כאן.

נמצא, שלכאורה נחלקו רש"י והרמב"ן ז"ל ביסוד הפסוק, דעת רש"י היא שקאי על כללות התורה, ודעת הרמב"ן היא שהכוונה למצות תשובה. איברא כי יש לומר שבאמת 'אלו ואלו דברי אלקים חיים', ושני הפירושים עולים יחד בקנה אחד.

לפי פשוטו לא ניתנה תשובה אלא כדי לכפר עוונות

וכדי לבוא אל הביאור, נפתח תחילה להבין מעט עצם מהותה של מצות התשובה. דהנה, במושכל ראשון ובמבט שטחי נראה לכאורה, כי התשובה לא ניתנת אלא כלפי החטא והעון בלבד, והיינו, כי כאשר יחטא איש ישראל לאלוקיו באיזה עון ופשע חלילה, הנה מרוב רחמנותו ית' הצופה לרשע וחפץ בהיזדקקו נתן לו מקום לשוב

פלוגתת רש"י ורמב"ן בפרשת 'כי המצוה הזאת' אי קאי על כללות התורה או על מצות תשובה בלבד, ויש לומר ש'אלו ואלו דברי אלקים חיים', שכן אפשר לקיים כל התורה כולה עפ"י מדרגת תשובה, 'בחילא סגיא', השייכת גם לצדיקים גמורים.

התורה והמצוות הן עצם ה'חיים' של האדם

נבוא עתה להעמיק בביאור שתי המדרגות האמורות בקיום התורה והמצוות; הדרך הפשוטה והמוגבלת, ומאידיך אופן העבודה בבחינת 'חילא יתיר'.

קיום תומ"צ - מטעם 'לטוב לנו כל הימים' ולחיותנו כהיום הזה

הנה בפרשת ואתחנן נאמר בתורה, שנצטוונו להשיב את בנינו דבר על טעם קיום התורה והמצוות (לעיל ו, כד) 'ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה'. ביאר הכתוב שני עניינים שבעבורם ציוונו הבורא יתברך לעשות ולקיים את כל החוקים האלה. ואלו הם; **'לטוב לנו כל הימים' ו'לחיותנו כהיום הזה'.**

התורה והמצוות הן בבחינת 'טוב'

וביאור עניינם הוא, כי הנה באופן פשוט אפשר להבין את מעלות התורה והמצוות וגודל ההטבה שבקיומן, מפני שהן **'טוב'**, שהרי התורה היא 'לקח טוב' שנתן לנו השם יתברך (ע"פ משלי ד, ב), וכן כל מצוותיה ונתיבותיה טובים וישרים המה למי שמקיים אותן. ומאידיך גיסא, ההעברה על רצון ה' ח"ו ועשיית ההיפך מרצונו אינן אלא מציאות של רע מוחלט. ומכיון שכן, הנה בוודאי ראוי לו לאדם לומר לדבק טוב, לבחור בטוב - בתורה ובמצוות, ולברוח מן הרע - עוונות ופשעים. וזוהי המדרגה הראשונה בקיום התורה, המכונה בכתוב 'לטוב לנו כל הימים', שהיא עשיית ושמירת החוקים מצד היותם דבר טוב וישר.

ביותר מכון - הן בבחינת 'חיים' לעומת ה'מות'

אך במדרגה יתרה וגבוהה מזו, ישנה סיבה עמוקה ונשגבה הרבה יותר אל האדם הנלבב לבחור בקיום תורה ומצוות, ולהתרחק מן החטא. והיא, מכח ההכרה וההרגשה **כי התורה והמצוות אינן רק דבר 'טוב' ומשיב, אלא הן הן עצם החיים ממש**, ורק הדבק בהן יש לו חיות אמיתית ונחשב בגדר 'ח'.

שהרי התורה הלא היא 'עץ חיים' (שם ג, יח), וכל הדבק בה ובנתיבותיה הרי הוא מתדבק בחי החיים ב"ה, שהוא מקור ושרש כל החיות כולה, ובכך קונה לעצמו חיים אמיתיים, וכמו שכתוב בפרשתנו (ל, טו-טז) 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת המוות וגו', אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלקיך ללכת בדרכיו ולשמור מצוותיו וחוקותיו ומשפטיו וחיות ורביית! ואילו **הפורש מן התורה והמצוות, הרי הוא כפורש מן החיים**, וקונה לעצמו מיתה והיפך החיות (ע"ז ג, זוה"ק ח"א יא). והכרה זו שהתורה היא סם החיים והחטא הוא המות, היא המדרגה השנייה והעליונה ענין שביאר הכתוב על קיום רצון ה' - בחינת 'לחיותנו כהיום הזה'.

ההכרה שהתורה היא 'חיים' מסיירה לגמרי כח הבחירה ברע

והנה הכרה זו שבנפש האדם להבין ולהשכיל את טעם 'לשמוע בקולו ולדבקה בו', שהוא מפאת 'כי הוא חי'ך ואורך ימיו' (פסוק כ'), וההיפך מזה אינו אלא אבדון ומות, מהווה סיבה וגורם חזק לאין ערוך בשמירת התורה

והמצוות, יותר מהטעם לקיימן רק מצד היותן בגדר 'טוב' מול ה'רע'.

שכן על אף שלכל אדם הנחנן בקצת ישרות הלב ושכל ובינה ישנו חפץ ורצון פשוט מטבעו לעשות את הטוב והישר, ולהימנע מעשיית הרע והמעוות, **מכל מקום סוף סוף עדיין זה בגדר הבחירה אצלו**, שכן בידו לבחור לעשות את הרע, ולהיות איש רשע ושפל חלילה. ונמצא שההכרה וההבנה במהות התורה והמצוות, שהינן 'טוב' בלבד, איננה מכרחת עדיין את האדם להידבק בהן, ולהתרחק מעשיית ההיפך.

שונה מכך לחלוטין היא הכרת האדם והשגתו כי התורה והמצוות הן עצם חיותו של האדם, ובלעדיהן אין חייו נחשבים לחיים כלל, והרי הוא כנבילה מתה ממש. שכן הכרה זו מסירה ומבטלת לגמרי את כח הבחירה שלו לבחור ברע. **כי כאשר משיג האדם בבהירות שכל חלקה של הטומאה והטס"א אינו אלא חתיכה אחת של מות ואבדון, שוב אין בידו כלל לבחור בהן ובמעשיהן.** שהרי אין לך אדם בעולם הבחור ב'מות', ואין מציאות כזו כלל בטבע האנושי שיחפוץ האדם שיבחר האדם ברצונו הפשוט למות מיתה נצחית והחלטית^(א). ומעתה, כאשר רק יבוא האדם לידי הכרה ברורה ובהירה שעשיית רצון השי"ת היא לבדה נחשבת 'חיים', שוב ניטלת ממנו כל האפשרות לעשות ההיפך מכך, והוא נמשך אל הקדושה מטבעו בכל נפשו ובכל מאודו.

סיכום ותמצית

טעם קיום תורה ומצוות מצד 'לטוב לנו כל הימים' - טוב לעומת רע, ולמעלה מזה - 'לחיותנו כהיום הזה' - חיים כנגד מות. ההכרה שהתורה היא חיים וההיפך הוא מות מסיירה את כח הבחירה, שכן שום אדם אינו בוחר במות.

מעלת התשובה - עשיית רצון ה' מתוך הכרת 'כי הוא חי'ך ואורך ימיו'

ומעתה, ביסוד זה יובן היטב מהות ענין ה'תשובה' ומעלתה היתרה של עבודת 'חילא יתיר' - לעומת סדר קיום תורה ומצוות באופן הפשוט. ונאמר, כי גודל הרבואת הנמצאות בעבודת התשובה היא: שכולה מיוסדת ומושגת על הכרה העמוקה בתכלית התורה והמצוות, שהיא בחינת 'לחיותנו כהיום הזה'.

עבודת הצדיק מיוסדת על הכרת 'לטוב לנו כל הימים'

וביאור הדבר הוא, כי הנה **הצדיק הגמור** שלא חטא מעולם, ולא עבר מימיו על רצון וציווי השי"ת, הרי **יתכן שכל צדקותו ועבודתו בנויות אך ורק על הכרת ה'טוב' שבתורה ומצוות**, שהן בלבד בגדר ה'טוב' האמיתי, ואילו ההעברה על רצון קונו היא רע גמור. ואשר לכך, הנה מטבעו הישר שבו עשאוהו האלקים, הוא משתוקק תמיד לדבוק בטוב ולהתרחק מן הרע. נמצא אפוא, שלא בהכרח הוא שהצדיק הגמור יעבוד את בוראו מתוך ההכרה כי הם חיינו ואורך ימינו, וכי עשיית הרע היא כמיתה ממש, כי אין שום דבר שיכריח אותו לבוא לידי הרגשה והגשה זו, שכן בלאו הכי עושה הוא את מה שעליו, ודי לו בבידיעה הפשוטה ש'טוב' הוא להידבק בשכינה, ומכח זה בלבד מקיים הוא את רצון הבורא.

לעומת כן, הבעל תשובה מוכרח לבוא לידי השגת 'לחיותנו כהיום הזה'

אך לעומת זאת, הבעל תשובה השב מחטאיו, הנה **כל השתדלותו וחזרתו מעתה לעבוד את בוראו ולעשות את**

רצון קונו, בהכרה אינה נובעת אלא מתוך הכרה עצומה שקים התורה והמצוות הוא בלבד ה'חיים', ובלעדיהן לא יתקיים איש באמת.

שכן אדם זה שבעבר דבק ברע ונכשל בחטאים ועוונות רח"ל, הרי מעשיו הראשונים הוכיחו עליו שאין הוא מתפעל ומזדעזע כל כך מעצם מהות הרע, ולא בהכרח הוא שיתרחק מן העבירות מתוך הידיעה שהן 'רע' בלבד, כי מחיצה זו שבין 'טוב' ל'רע' כבר נפרצה ונשברה אצלו. ומעתה, **מה שהתעורר עתה האדם וניחם על הרעה שעשה, אין זה אלא מכח הכרתו הברורה ועמדו על דעתו כי הרע איננו 'רע' גרידא, אלא הוא מות ממש**, וכל הדבוק בו אינו אלא כנוטל את נפשו בידיו ובוחר בכיליון. וכיון שכאמור אין לך אדם שיבחר מרצונו במות, על כן בהכרח עליו לעזוב את חטאיו ולשוב לדרך הטוב והישר.

נמצא שבמדה זו גדלה מעלתו של זה החוזר בתשובה **ממעלת הצדיק דמעי'קרא**. כי בניגוד למה שהצדיק הגמור יכול לייסד את כל ה'עבודת ה' שלו על בסיס היותה 'טוב' ולא 'רע', הנה עבודת הבעל תשובה מיוסדת בהכרח על ההכרה שהיא 'חיים', וכי ההיפך ממנה הוא מות ממש, שכן לולא הכרה זו לא היה שב מדרכו הרעה. ונמצא שבהכרח אווז הוא במדרגה הגבוהה של עבודת השי"ת, שהיא ההשגה של 'לחיותנו כהיום הזה'.

דוקא מתוך הכרת 'אפסיות' הרע ניכרת ה'חיים' שבצד הטוב

יתרה מזו, כי עשיית הטוב מצד היותו טוב, יכולה לבוא גם בלי הכרה מוחשית בעוצם רעונו של חלק הרע, כי מתוך הידיעה בלבד שדבר זה הוא בגדר 'רע', סגי לאדם לפרוש ממנו. ועל כן הצדיק שלא חטא מימיו, ולא הכיר כלל את פחיתותו וגריעותו של צד הרע, עובד את הקב"ה מצד ידיעתו שטוב לו לאדם לידבק בטוב.

לעומת כן, ההכרה השלימה במדרגת ה'חיים' של עבודת ה', לידיע ולהכיר בבירור שהיא בלבד נחשבת חיים אמיתיים, ואילו מי שאינו דבוק בה חסר לו בעצם חיותו - נובעת בעיקר מתוך הכרה במהות ה'מות' של הסטרא אחרא וצד הקליפה. כי דוקא **לאחר שכבר דבק האדם ברע, והכיר את האפסיות, הריקנות, והעדור החיות שבו, אזי הוא בא לידי הכרה עצומה שהתורה והמצוות בלבד הן 'חיים' ממש**, ורק הדבוק בהן הוא שנחשב לחי', ועליו לקיימן לא רק בגלל ה'טוב' שבהן, כי אם בשביל כי הם חיינו ואורך ימינו.

ומעתה, הכרה זו עומד עליה השב מחטאיו ומשיגה בט וביותר מן הצדיק הגמור, וזה בהיותו מכיר מקרוב את חלק הרע, מאותו הזמן שדבק בו, בניגוד להצדיק שלא נתלכך כלל בעוונות, ומעולם לא היתה לו שייכות ונגיעה עם צד הרע. ועל כן ה'בעל תשובה' קרוב יותר להשיג השגה נוראה זו במעלת התורה והמצוות.

'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים יכולים לעמוד' - כי עבודתם נובעת מתוך בקשת ה'חיים'

ומטעם זה הוא שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות לד:) 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. ולדברינו יבואר **שלא התכוונו חז"ל בזה להגדיר את עצם מהותו של הבעל תשובה, לומר עליו שהוא בעצמותו עומד בדרגה גבוהה ונעלה יותר מן הצדיק דמעי'קרא**, כי אכן לכאורה מן התימה לומר כן, וכמו שכבר נתקשו בזה ראשונים ואחרונים. אלא עיקר כוונתם ז"ל בזה הוא - למקורה ומוצאה של עבודת הבעל תשובה, לומר **שהוא עובד את הקב"ה במדרגה עליונה יותר מן הצדיק הגמור**, וכמו שביארו כן להדיא בדברי הזוהר הנזכר, כי 'אינון משכי עליהו ברעותא דליבא יתיר ובחילא סגיא', כלומר, שהם עובדים את בוראם בחילא יתיר, והיינו כדי 'לחיותנו כהיום הזה', ולאו רק בשביל 'לטוב לנו כל הימים', ואילו

א. ומה שנמצא לפעמים בני אדם הנוטלים את נפשם ומאבדים את עצמם לדעת רח"ל, הנה לפי האמת אין כאן בחירה במות כלל. שכן בעומק נפשם - אף אם אינם נודעים לכך בהשגה גלויה - מאמינים הם בהשגת הנפש ובנחיתותה, ומצפים ומייחלים להיות שם במצב טוב ונוח יותר מאשר הם נמצאים בו כעת בעולם הזה בעת צרתם. ונמצא שלפי האמת אף מעשה זה אינו נובע אלא מתוך דחף פנימי ותנועה של בחירה ב'חיים' ובטוב, ולא במות ובאבדון ח"ו.

הצדיקים שלא חטאו מעולם, לא בהכרח הוא שיבואו ויעלו למדרגה עליונה זו בעבודת ה'.

ייעיד עלי יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם'

וישפוך אור בהיר על דברינו אלה, היסוד הנשגב שהציב הרמב"ם ז"ל בגדר מהותו של ה'בעל תשובה', וכך הוא לשונו ז"ל בפרק שני מהלכות תשובה (ה"ב): 'ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמר בליבו שלא יעשהו עוד וכו', ויעיד עלי יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם', עד כאן.

יסד לנו הרמב"ם ז"ל, שגדר התשובה הוא: שהחוטא שב כל כך מחטאו, **עדי שיש לו כעין עדות והבטחה מן השם יתברך שלא ישוב לזה החטא לעולם**. והרי הבטחה שנשבה כזו לא מצינו אף אצל צדיקים גמורים, כי גם הצדיק הכי גדול שבעולם יש לו בחירה חופשית, ואין לו מובטח שלא יחטא בשום דבר מעתה ועד עולם, ואילו הבעל תשובה מגיע למדרגה גדולה כזו שמעיד עלי היודע תעלומות שלא יחטא עוד, וכאילו שכבר ניטלה ממנו אפילו הבחירה על כך.

הבעל תשובה שדבק בעבודת ה' מצד ה'חיים' שבה - אין לו עוד בחירה על כך

אך הוא הדבר אשר אמרנו במעלת הבעל תשובה, שטעם התדבקותו בהש"ת ובמצוותיו אינו אלא מפאת בחירה ב'חיים', ומתוך ההכרה שההיפך מכן הוא מות ואבדון. ולפי זה, כיון שכבר עמד והכיר החוטא הלז שעבירה זו שעבר נחשבת כמיתה ממש, שוב אין לו מקום כלל לעבור עוד עליה. כי הרי בנוגע ל'מות וחיים' אין לו לאדם בחירה כלל כנ"ל, שכן שום אדם לא יבחר בעצמו למות. ועל כן, **כיון שבהכרח כבר השיג בדעתו שדבר זה נחשב כסם המות - שכן רק מכח זה הינו שב עתה עליו - מעתה כבר אין לו בחירה לעשותו שוב**, ויכול היודע תעלומות להעיד עליו בבטחה שלא ישוב על כך לעולם⁽⁵⁾.

הרי נתבאר גדרה ועניינה של מצות ה'תשובה', שהיא עבודת הש"ת הנעשה בחילא יתיר, ומתוך הבחירה ב'חיים' לעומת ה'מות', ולא רק מצד שהיא 'טוב' כנגד 'רע'.

גם צדיקים גמורים יש להם לעבור את ה' מתוך השגת 'לחיותנו כהיום הזה'

וכפי שכבר נתבאר לעיל, אם אמנם מדרגה זו מוכרחת לאדם שנכשל בעוונות רח"ל בעבר, וחזרתו אל הש"ת בהכרח אינה אלא מתוך הכרה זו, אולם גם הצדיק הגמור יכול להיות 'בעל תשובה', וכפי שהזכרנו את דברי הזוהר הקדוש 'לאהדרא לצדיקא בתיובתא', שכן הגם שאין לו לצדיק הכרח לבוא לידי הכרה זו - כי בלא הכי הוא דבוק בתורה ומצוות מצד היותו 'טוב' בלבד - מכל מקום בוודאי גם הוא יכול להתעלות למדרגה גבוהה מזו, ולעבוד את הש"ת בחילא סגיא, מתוך בחירה ב'חיים' ולא רק ב'טוב', כדרכו של הבעל תשובה ממש.

סיכום ותמצית

עבודת הצדיק דמיקרא מיוסדת על הכרת 'לטוב לנו, מאידך הבעל תשובה מוכרח לבוא לידי הכרת 'לחיותנו כהיום הזה', שהרי כבר נר"ץ לפניו ההבדל בין טוב לרע. ועוד, כי דוקא ע"י הכרת הרע ניכרת אפסיותו והעדר החיות שבו. ועל כן 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים יכולים לעמוד'. ההבטחה לבעל תשובה 'ויעיד עלי יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם' - כיון שעבודתו מושתתת על הכרת ה'חיים', וניטלה ממנו הבחירה לעשות ההיפך הגורם מיתה.

'ובחרת בחיים' - בחינת 'לחיותנו כהיום הזה'

'אתה תומיך גורלי' - הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך'

וביסוד זה נבין עוד דבר נפלא הנזכר בפרשתנו. והוא מה שנאמר מיד אחר הפרשה שפתחנו בה תחילה (טו-טז) 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלקיך וגו' וחייית ורביית וגו', החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה **ובחרת בחיים** למען תחיה אתה חרעך'. ורש"י ז"ל הביא בזה את דברי הספרי (ג), וזה לשונו: 'אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים. כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו את זה ברור לך. ועל זה נאמר (תהלים טו, ה) 'ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך', עכ"ל.

לכאורה לא מובן הצורך לצוות בהדיא 'ובחרת בחיים'

ולכאורה הדבר נפלא מלהבין, מהו גודל המעלה והרבותא במה שאמר הקב"ה 'ובחרת בחיים', עד כי הפליג דוד המלך לומר על כך 'אתה תומיך גורלי' - 'הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך'. הלא וכי אילו לא היה הש"ת מורה ומצוה מפורשות 'ובחרת בחיים', ורק היה מציע ומציג לפנינו את שני הצדדים, את 'החיים והטוב' לעומת 'המות והרע', האם לא היה מובן ממילא ומאליו לכל בר דעת שעל האדם לבחור בצד הטוב הגורם חיים, אתמהא.

עיקר ההוראה הוא 'ובחרת בחיים' - לעומת ובחרת ב'טוב'

אך לפי דברינו והיסוד האמור יתפרשו הדברים בטוב טעם. כי אכן דבר זה פשוט ומובן מאוד - גם בלא שום ציווי והוראה מפורשת מן השמים - שעל כל אדם לבחור בצד הטוב, ולמאוס בצד הרע. ועיקר המעלה וההטבה הגדולה במה שהורה לנו הש"ת ואמר 'ובחרת בחיים', היא בכך שלא אמר 'ובחרת בטוב'. כי בכך הורה לנו הבורא יתברך **שעלינו לבחור בצד הטוב ובקיום תורה ומצוות לא רק מפני שהוא 'טוב' - כנגד רע, אלא בעיקר מפני שהוא 'חיים'**, והיינו שמחויב האדם להתבונן ולהשכיל כי הדבקות בהש"ת ובתורתו היא בלבד הנחשבת כחיים, ובלעדי כן אין לו חיים כלל, ומתוך הכרה רבה זו עלינו לגשת לכל ענין עסק התורה וקיום המצוות.

ועל הוראה זו היה דוד המלך ע"ה - אשר הקים עולה של תשובה (ע"ז ה) - משבח ואומר 'אתה תומיך גורלי, כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי. שכן בזה שאמר הקב"ה 'ובחרת בחיים' דייקא, העמידו על חלק היפה והמעולה ביותר, ולימד אותנו הש"ת שעיקר תכלית הבחירה צריך להיות במדרגת ה'חיים' שבתורה, שהוא הדרך הנעלית ביותר, בחינת 'חילא יתיר', בעבודת הש"ת.

סיכום ותמצית

הוראת הכתוב 'ובחרת בחיים' - ושבחו של דוד המלך ע"ה על זה 'אתה תומיך גורלי' - הוראה לקיים תורה ומצוות מצד הכרת ה'חיים' שבה, ולא מפני ה'טוב' גרידא.

בקשת החיים בראש השנה - חיות של עבודת ה' וקבלת עול מלכותו

בעשרת ימי תשובה מתפללים רבות על 'חיים'

והנה פרשה זו נקראת תמיד בשבת שלפני ראש השנה, שביום זה מתחדשת מלכות שמים בכל שנה ושנה, ובו ביום אנו מקבלים עלינו מחדש עול מלכותו ית' ועול קיום תורה ומצוות. ויום זה הוא גם ראש וראשון לעשרת ימי תשובה, המתחילים מיום הכסא ונמשכים עד יום העשור בו.

ואכן בימים אלו שנקבעו לתשובה, מרבים להתפלל ולבקש על ה'חיים' - השייכים למדרגת התשובה כנ"ל, כמו שאומרים בתפילותינו 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים', 'מי כמוך אב הרחמן זוכר יצוריו לחיים' וכו', ועוד, עד שכל קוטב תפילתנו בימים הללו סובבים והולכים על בקשת החיים.

'נקודת המלכות' היא שורש חיות האדם - שבה ממליך עליו את הבורא עולם

והענין בזה הוא, כי הנה בכל איש ישראל נמצאת נקודה טמירה ונעלמה בתוך עומק הנפש הנקראת 'נקודת המלכות'. ועניינה, שבה הוא ממליך עליו את הבורא עולם ומקבל על עצמו עול מלכות שמים. ונקודה פנימית זו היא שורש חיותו האמיתית, כי ממנה הוא שואב את כל חיותו וקיומו בעולם.

נקודה עמוקה זו מתעוררת ע"י קול השופר

והנה נקודה עמוקה זו הגנוזה בנפש הישראלי, היא היא המתעוררת בכל 'ראש השנה' ע"י קול השופר. שכן קול השופר, המסוגל לעורר את הישנים מתרדמתם, חודר והולך לתוך פנימיות מעמקי הנפש, ומעורר את נקודת המלכות הטמונה שם, שהאדם יקבל עליו עול מלכות שמים שלימה ביום הנורא הזה.

עיקר בקשת החיים - הוא חיים של דבקות הבורא ועשיית רצונו

ואכן כל כוונותינו ובקשותינו בימים הללו על השגת ה'חיים', אינן אלא לזכות להידבק במקור חיים זה, המקבל על עצמו עול מלכותו ית' ברצון ובלבב שלם. והעבודה בימים אלו היא, שהאדם יתעורר בעצמו ויבוא לידי הכרה שלימה וברורה, כי קבלת עול מלכות שמים ועול תורתו ומצוותיו נחשבת כ'חיים' ממש, והיא נוגע לעצם חיותו, ולולא כן - למה לו חיים, כי חיים כאלו שהם בלי עבודת הש"ת ובלא דבקות בו, אינם מוגדרים בשם חיים כלל וכלל.

ומתוך הכרה רבה זו יבוא לבקש ולהתחנן מלפניו ית', מלך החפץ בחיים, 'כתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים', ובכך יזכה להארת אור פני מלך חיים (משלי טו, טו), ויקוים בנו מקרא שכתוב (ה, ד) 'אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', אמן סלה.

סיכום ותמצית

בקשת ה'חיים' בראש השנה ובכל עשרת ימי תשובה - השייכים למדרגת 'חיים' בימים אלו מתעוררת נקודת המלכות, שהיא שורש חיות האדם, והיינו קבלת עול מלכות שמים באופן שנוגע לעצם חיותו ממש.

ב. ועפ"י האמור כאן שזאת היא עצם מהותה ועניינה של התשובה, שהאדם מגיע על ידה לידי מצב ומדרגה שכבר ניטלה ממנו האפשרות והבחירה לעשות הרע ולחטוא שוב, הנה מהאי טעמא חזינו שגם כל עצם התשובה היא דבר שלמעלה מן הבחירה, והיינו לומר שהתשובה היא דבר הכרחי בטבע הבריאה, ובהכרח הגמור יבואו כל ישראל לידי תשובה שלימה, באופן שלא תהיה להם בחירה על כך. וכמו שביאר הרמב"ם ז"ל בפרשתנו על הפסוקים 'ושבת עד ה' אלקיך וגו', ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך וגו' - כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו המעשה הראוי, עיי"ש בארוכה.

וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל הנודעים בפרק שביעי מהלכות תשובה (ה"ה) 'זכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר 'זיהה כי יבוא עליך כל הדברים' וגו', 'ושבת עד ה' אלקיך, 'ושב ה' אלקיך' וגו'. (והדברים בזה ארוכים ועמוקים מאוד, ואכמ"ל). שכן מאחר שכל מדת התשובה עניינה - ההתעלות למצב שאין בה מקום לבחור ברע, הכי נמי גם עצם עשיית התשובה והגעתה היא הבטחה עליונה לכלל ישראל באופן שלמעלה מן הבחירה.

קדושת שבת ממתיקה את דיני התוכחה

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם (פט, ט).

יש לרמוז על פי המבואר בספד"ק אמרי נועם (פר כי תבוא את כט) על הפסוק 'רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'' (תהלים לד, ט), כי 'רעות' הוא בגי' 'הויה' פעמים 'הויה', וזה עולה על התוכחה שבפרשת כי תבא, שיש שם כ"ו פעמים שם הויה, עיי"ש.

וי"ל כי הצדיק ממתיק את התוכחה על ידי שהוא מוסיף עוד 'הויה', ואז מתעלים ממספר 'רעות' למספר 'שבת', ובוה הוא ניצול מכל הרעות. והוא שאמר הכתוב 'רבות רעות צדיק, ומכולם יצילנו הויה', שעל ידי שהוא מוסיף עוד הויה, הרי הוא ניצל [ויש לומר שיש לזה שייכות עם 'צדיק' דוקא, כי יש כ"ו אותיות בצירוף אותיות מנצפ"ך, והאחרון שבהם שהוא האות הכ"ז הוא אות פ', וזהו ענין ה'צדיק' המוסיף שם הויה נוספת כנגד פ' דמנצפ"ך].

ויש לרמוז על כך בתחלת פרשתינו, כמו שכתב רש"י בשם המדרש שמשוה רבינו מדבר לכלל ישראל על אודות דברי התוכחה שבפרשת כי תבא. והוא שנאמר "כולם לפני ה' אלקיכם", אשר 'כולם' בחשבון פ' דמנצפ"ך (העולה ת"ק) הוא בגי' 'רעות'. ועל זה נאמר 'לפני ה' אלקיכם', שצריכים להביא את התוכחה לפני הויה נוספת, ואז יהיו כ"ו פעמים הויה כמספר 'שבת' אשר בה כל הדינים נמתקים [והוא בגי' 'הויה אלקיכם' בחשבון פ' דמנצפ"ך (העולה ת"ד) עם האותיות].

ריבוי המצוות הוא התפשטות נקודת האמונה באופן של ברכה

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלתה הוא ממך וגו' (ט, יא).

יש להבין איך אמר הכתוב כך על התורה והמצוות, שהם קרובים אל כל אחד מישראל, לא נפלאים ממנו ולא רחוקים.

ויבאר בהקדם מה שנתבאר במאמרינו באריכות בענין ברכת ריבוי העם של כלל ישראל, אשר מצאנו בכמה מקומות שבניו הקב"ה את כלל ישראל שיפירו וירבו כחול הים וככוכי השמים. ולכאורה תמוה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'לא מרובכם מכל העמים' חשק ה' בכס ויבחר בכס, כי אתם המעט מכל העמים' (דברים י, ז), ואם כן מה מעלה היא שיתרבו כלל ישראל כאשר כל עניינם הוא היפך הריבוי.

ונתבאר בזה, כי אמות העולם שהם רבים ועצומים, הרי כל מעלת ריבויים הוא עצם ריבוי העם, שאין בהם שום מעלה פנימית של יחידות, כי אם ריבוי כמות חיצונית של המון עם. ועל זה אמר הכתוב שאין לכלל ישראל חלק ונחלה בריבוי כזה, "כי אתם המעט מכל העמים", שכן כלל ישראל מחפשים את האכילות הפנימית ולא את הכמות החיצונית. אבל אחר שנתברר יסוד הדברים, שכל אחד ואחד הוא יחיד בעולמו, ודבוק בה' בקשר פנימי שאינו תלוי בריבוי עם וחיצוניות כלל, אז ישנה הזאת מיוחדת בריבוי כל ישראל. כי אז אין פירוש ריבוי העם כענין של רבים נפרדים, אלא הרי זה כענין של אחד יחיד שנתברך. אשר 'ברכה' אין פירושה קיבוץ של רבים נפרדים, אלא נקודה אחת המתברכת ומתברית. ומעלת ברכה זו היא, כי אז יוצאת נקודת האחדות הפנימית, ומתפשטת אף במקום הריבוי החיצוני, ומרחיבה את גבולי הקדושה עד שם.

וזהו ענין מה שנאמר על אברהם אבינו, הוא הצור אשר חוצבנו ממנו, 'הביטו אל אברהם אביכם וגו' כי אחד קראתיו ואברהם קראתי' (ישעיה נא, ב), הרי שהוא 'אחד' שנתברך ונתרבה בדרך 'ברכה' דוקא. כי אכן "אחד היה אברהם" (יחזקאל לב, כ) כאשר התדבק בה' בעודו אחד יחיד בעולם, והיה 'כל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד' (ביר מב, ח), ועצם יחידותו הזאת התברכה והתרבה אצל זרעו אחרי עם בני ישראל.

ועל דרך זה נוהג הדבר בענין תרי"ג המצוות, כי שורש כל המצוות כולם הוא מצות האמונה היחידה, אשר נאמרה במעמד הר סיני בדברת "אנכי ה' אלקיך", כמו שאמר הכתוב "כל מצותיך אמונה" (תהלים קיט, פו). וזהו ענין מה שאמרו חז"ל על אברהם אבינו שקיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (קידושין פב, ב). כי הוא היה הראש למאמינים כידוע, ולכן עמד על נקודת יסוד כל המצוות. ומאחר ששורש כל המצוות בנקודה אחת של אמונה, לכן ודאי אין ריבוי המצוות כענין של ריבוי כמות חיצונית גרידא, אלא כענין של ברכה שחלה על נקודת האחדות כנ"ל, ואכן כל המצוות מרחיבות ומגלות את ענין האמונה בהתפשטות נוספת [ויש לומר כי גם זה מקושר למה שהיה אברהם אבינו בעל מדת החסד, כי כאשר השיג את התפשטות האמונה בתוך כל המצוות, גרם לו זה להשיג את מדת החסד שהיא שורש הריבוי וההתפשטות, ואכמ"ל].

ובזה יש לבאר את מה שאמרו חז"ל כי חכמים ונביאים לא השיגו את סבת החורבן "על מה אבדה הארץ" (ירמיה ט, יא), עד שבא הקב"ה בכבודו ובעצמו ופירש "על עזבם את תורת" (שם, יב), דהיינו 'שלא ברכו בתורה תחלה' (ב"מ פה, ו) ויש לומר על פי המבואר, שהם לא השיגו את ענין הריבוי הנמצא בתורה ובמצוות, וסברו שהוא ריבוי של כמות. תרי"ג מצוות וריבוי הלכות. ולא עמדו על כך ששורש הכל היא בנקודה אחת של אמונה בה, אשר נקודה זו פנימית ביותר, עד אשר רק הקב"ה בעצמו עומד עליה. והיא צריכה להתברך ב'ברכת התורה', שהוא 'ברכה' החלה על נקודת האחדות, ועל ידי זה להתפשט בין כל הפרטים הרבים. ומפני שלא עמדו על נקודת 'ברכת התורה', היינו שלא קיימו את כל המצוות באופן של התפשטות נקודת האמונה, אלא כריבוי של מצוות נפרדות.

והנה מצות האמונה שנאמרה בפסוק "אנכי ה' אלקיך", נחלקו בה הראשונים אם היא נמנית במנין תרי"ג המצוות. אבל לכל הדעות נאמרה מצוה זו בנוסח אחר מכל המצוות, כי לא ניתנה באופן של ציווי שצריכים אנו לקיים, אלא בנוסח של קביעת מציאות קיימת שה' הוא אלקינו דהיינו שאנו מאמינים בו. כי יסוד האמונה מושרשת כל כך בעומק לבבם של כל ישראל, עד שאין צריכים לצוות עליה בכלל. ואפילו לפי השיטות שהיא מצוה בין תרי"ג המצוות, הרי המצוה שבה אינה אלא שלא יתכחש האדם למציאות קיימת זו. ואם יכיר האדם באמיתית קיום יסוד זה בנפשו, ואת היות כל המצוות מסתעפות ממנה באופן של ברכה כנזכר, הרי שהוא קרוב מאד לקיום כל המצוות. שהרי אין הן אלא בטייטס והרחבות לנקודת האמונה הקיימת ומושרשת היטב בעומק נפשו. והוא שאמר הכתוב "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום" וגו', כי אם יכיר בנקודת האנכי הנמצאת בתוך כל המצוות באופן של ברכה, הרי יראה כי "לא נפלתה היא ממך ולא רחוקה היא".

ובראש השנה שהוא יום המלכות' להעמיד את מלכות שמים בעולם, אנו עובדים עם ענין ריבוי העם המוקשר לשלימות המלכות, כמו שכתוב 'ברב עם הדרת מלך' (משלי יד, כח). ולכן צריכים לגלות את אמיתות ענין הריבוי כמו שריקנו בתקוננו אצל כלל ישראל, שאין כאן רבים נפרדים בריבוי חיצוני של כמות, אלא נקודת אחדות פנימית אשר התברכה והתרבה להתפשט אל החוץ רק כדי להרבות כבוד שמים. וזהו ענין מה שנצטוונו במצות התקיעות בלשון יחיד 'יום תרועה יהיה לכם' (מבדבר כט, א), וחז"ל דגשו וריבו עוד תקיעות ותרועות, עד שאנו תוקעים למעשה מנין של מאה קולות. כי באים אנו להדגיש ביום זה את אמיתות עומק ענין הריבוי, שהוא נובע ממקום האחדות ומתרבה באופן של ברכה. ולכן תוקעים 'מאה קולות', שהוא כענין 'מאה ברכות' שאומרים בכל יום. וכן 'תרועה' הוא בגי' ג' פעמים 'ברכה', כענין 'ברכה' משולשת, הכל להורות על ענין הברכה הנמשך ביום זה לריבוי העם של מלכות שמים.

זכירת השירה מכח ההארה הנצחית של קדושת האבות

וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו וגו' (לא, כא).

יש לדקדק על הלשון הסתום הנאמר בפסוק זה, 'לפניו לעד', כי לא תשכח מפי זרעו, שלא נתפרש 'לפניו' וזרעו של מי. ובפסוקים לפני כן נאמר 'ולמדה את בני ישראל וגו' לעד בבני ישראל' (לא, טז), ומה הענין כאן להשמיט את

שם המפורש.

ויש ליישב בדרך רמז, כי אמר הכתוב "למען תהיה לי השירה הזאת לעד" (שם), וכן כאן "וענתה השירה הזאת לפניו לעד", אשר תיבת 'לעד' במילואו (למדי עיין דלית) הוא בגי' 'אברהם יצחק יעקב'. והיינו אשר בשירה זאת שנצטוו משה רבינו לומר לכלל ישראל, הכנים הקב"ה את כח קדושת האבות הק', שתאיר בכח שירה זאת בנפשות בני ישראל.

וקדושת האבות הק' היא נקודת קדושה הנשארת קיימת לעד בנפשות ישראל, ובה תהיה השירה הזאת 'לעד' נצחי. כי אין השירה יכול להישכח מבני ישראל לעולם, כיון שיש בה את הכח הנצחי של האבות הק'. ולפי זה כוונת הכתוב "כי לא תשכח מפי זרעו", היינו זרעו של 'לעד' הם אברהם יצחק ויעקב. אשר מפני הארת קדושתם בשירה זאת, לא תשכח השירה הזאת מפי זרעם לעולם.

לבושי יקר תפארת הקדושה מתבררים על ידי עבודת הגלות

שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי כי הלבשיני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני, כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה (ישעיה סא, י; תפארת שביעית דנתמאת).

הפסרה זו נאמרת בסיום הו' דנתמאת, ויש לומר כי הנחמה נשלמת כאשר מתגלה גם מה שהרוויחו בימי האבלות, וזהו ענין הפסרה זו.

כי איתא באריה"ק בכוונות ימי בין המצרים (שע"ח עין בין המצרים) לכוין בג' ברכות ראשונות בתפלת העמידה, כמה שמוה"ק הנחשבים 'לבושים' של שם הויה. והם האותיות הקודמות לשם הויה"ה (טוה"ד) והאותיות המאוחרות (כו"ח) וכן חילוף השם בא"ת ב"ש (מצפ"ט), אשר כל שמוה"ק אלו עולים כמספר אות ש' במילואו (ש"י). וכך גם מכוונים בברכות האחרונות שמוה"ק השייכים לענין 'לבושי' שם הויה"ה, כי בברכת רצוה' מכוונים על שם אלקי"ם במילוי ה"ה (אל"ף למדי ה"ה ייד מ"ט) העולה רצוה', והוא גם נחשב לבוש לשם הויה"ה, שהרי לפעמים יש הויה"ה בניקוד אלקי"ם. ובברכת מודים מכוונים לשם אדני", שהוא השם הנקרא של שם הויה"ה, והרי שהוא 'לבושי' אליו. ושני שמוה"ק אלו בידד גם עולים כמספר ש' במילואו הנ"ל, ונמצא שיש כאן ב' פעמים ש' במילואו [וכולם יחד מרומזים בברכת שים שלום, כי 'שים שלום' עולה כמספר ב' השיג"ן הנ"ל עם מספר ה' השמות ועוד א' כנגד שם הויה"ה המלוכש בהם]. וזהו ענין העבודה של ימי בין המצרים, שהם ימי הסתר פנים אשר בהם מתלבשת הנגה שם הויה"ה בלבושים. וזה נרמז בפסוק "אכן אתה א"ל מסתתר" (ישעיה מה, טו), כי "אכן" בחשבון פ' דמנצפ"ך (העולה ת"ש) הוא בגי' השמות"ק הנ"ל עה"כ.

והנה בשעת ימי בין המצרים, הרי זה נראה כמו הסתר פנים וחסרון הגילוי. אבל למעשה נתברר בסוף שבתות הנחמה, כי כל הסתר זה לא היה אלא כדי להביא לבושים לשם הויה"ה, והם לבושים המשמשים לכך שיוכל שם הויה"ה להתגלות יותר. והענין הוא כמו שכתוב בזה"ק (ח"ב צה). כי השכינה הק' מתקשטת ב'קישוטין דלא הו', ופירשו בו צדיקים (עי' מאור עינים עי"ם פסחים) דהיינו שהשכינה הק' מתקשטת על ידי כל הבידורים העולים מן ההסתר והחושך שיש בעולם הזה, כי דוקא על ידי זה יכולה השכינה להתגלות בתחתונים ביתר שאת. כי כל עוד שהקדושה היא בתכלית תוקפה ותפארתה, אי אפשר להעלות את כל העניינים הנמוכים והתחתונים, ואי אפשר לשכינה הק' לרדת אל מצומי והסתרות העולם הזה. אבל על ידי הקדמת ההסתר ובידור הלבושים בומי החושך, יכולה השכינה הק' אחר כך להתלבש ולהתגלות בתכלית תפארתה.

וזהו ענין גמר כל הנחמות בענין "שוש אשיש", אשר הוא מרמז על ב' השיג"ן של לבושי שם הויה"ה. והם אכן גורמים לשמחה גדולה, "כי הלבשיני בגדי ישע" שהם בחי' לבושי כבוד ויקר. וזהו מה שהפסוק ממשיך ומסיים "וככלה תעדה כליה", אשר כ"ד קישוטי הכלה הם בחי' הקישוטים העולים מתוך החושך כנ"ל מדברי זוה"ק. ורמזו מכבר, כי לכן יש כ"ד פרקים במס' שבת. אשר המה מכוונים כנגד כ"ד קישוטי הכלה, והם מסיימים עם פרק מ' שהחשיך, כי דוקא מתוך החושך יוצאים כל קישוטי השכינה הק', ועל ידי זה תאיר ארץ מכבוד ה' יתברך במהרה בימינו אמן.

מי יתנני כירחי קדם: הגעגועים למדרגת אדם הראשון קודם החטא

כל התפילות של ראש השנה הן הבקשה שיתגדל ויתקדש שמיא רבא | למה מזכירים את הענין של 'אנון יעקב' בראש השנה? | גירוש אדם הראשון מגן עדן היינו שלקחו ממנו את המדרגות שהיו לו קודם החטא | בראש השנה מרגישים שייכות עם המדרגות של קודם החטא | הקשר של הבכיה בראש השנה לבכיה של במסותרים תבכה נפשי | מהי דרך התשובה של ראש השנה?

הקשר בין יום הזכרון והבכיה של ראש השנה

הנה עומדים אנו בימי הרחמים והסליחות, ימים שכל ישראל מכינים בהם את עצמם לקראת הימים הנוראים, בתורה ובתפילה, בתשובה ובמעשים טובים. ובוודאי שישנם דברים ועניינים לרוב שיכולים וצריכים לדבר עליהם ולהתבונן בהם, וכעת עתה נדבר אודות ענין אחד מרכזי שראוי לשים אותו על לב ולהתעלות בו יותר ויותר.

יום טוב של ראש השנה נקרא גם יום הזכרון. חלק גדול מן היום טוב הוא ענין הזכרון! וכמו שאנו אומרים ב'זכרונות': "אִתָּה זֹכֵר אֶת כָּל הַמַּעֲלָל... כִּי יִזְכָּר כָּל הַיָּצוֹר לְפָנֶיךָ בָּא... כִּי יִזְכָּר כָּל הַמַּעֲשִׂים לְפָנֶיךָ בָּא..."

ידוע מאי דאיתא מהאריה"ק (שעה"כ ר"ה בהקדמה) שבראש השנה צריכה ליפול בכיה על האדם, והיא סימן ועדות על מעלת נשמתו. ונבוא לבאר קמעה את ענין הבכיה של ראש השנה והקשר שלה עם ענין הזכרון.

הגאווה דקדושה של ראש השנה

אחד הדברים הבולטים ביותר בראש השנה הוא, שביום זה אנו מדברים מאד על הגאווה דקדושה. הגאווה של הריבונות של עולם - שהוא היחיד שבאמת שייך אצלו גאווה, וכמו שאנו אומרים ב'מלכות' ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבָשׁ - היא הדבר שעליו אנו מבקשים בראש השנה. שני הימים הללו של ראש השנה הם הזכרה אחת גדולה על הגאווה דקדושה של הריבונות של עולם! אנו מדגישים שוב ושוב את חובת כל הברואים וכל היצורים שבעולם לעמוד לפניו ולשרת אותו! אנו מכריזים שכל חפצנו ורצוננו הוא שכבר יתגדל ויתקדש שמיא רבא! כל הפסוקים של 'מלכות' אומרים דבר אחד: שרק הריבונות של עולם ראוי לגאווה ולגדולה!

ה'אנון יעקב' של כלל ישראל

אמנם באמת, הריבונות של עולם נתן את הגאווה הזאת לכל יהודי. כל חלק אלוך ממעל יש בו מן הגאווה דקדושה הזאת, כדי שעל ידה יהיה בכוחו להמליך את הריבונות של עולם ולהביא את העולם לתכליתו. ואכן משום כך, ביום ראש השנה, ביום שהוא כולו מיועד למלכות ה', אנו מדברים מן ה'אנון יעקב' שיש לכלל ישראל. בזמן המרום ביותר, בשעה שכלל ישראל נוטלים את שופרותיהם בידיהם אנו אומרים - לא פעם אחת כי אם ז' פעמים, שכלל ישראל יש להם גאון יעקב! אשר הכוונה בזה היא, שכלל ישראל יש להם קורטוב מן הגאווה דקדושה שיש לריבונות של עולם בכבודו ובעצמו - ובוזה גופא הם ממליכים אותו ית"ש. ועל זה אומרים: "וַיִּבְכְּ צִדִּיקִים יִרְאוּ וַיִּשְׁמְחוּ, וַיִּשְׁרִים יַעֲלֻזוּ. וַחֲסִידִים בְּרָנָה יִגִּילוּ. וְעוֹלָתָה תִּקְפֹּץ פִּיהָ, וְכָל הַשְּׂפָה קָלָה תִּפְתָּח. כִּי תַעֲבִיר מִקְשָׁלָהּ וְדוֹן מִן הָאָרֶץ" - כלל ישראל יתגברו, ויתעלו ויתרוממו על הרשעים! הצדיקים יהיו למעלה והרשעים יהיו למטה! ובמילה אחת: הגאווה דקדושה תנצח!

אחר החטא איבד האדם את הגאווה דקדושה

כל הגאווה דקדושה שיש לנו עתה היא רק שירי שיריים מן הגאווה דקדושה שהיתה נחלתו של אדם הראשון בשעה שנברא. כי ביום בריאת האדם - שהיה בראש השנה, וכמו שאנו אומרים "זה היום תחילת מעשיך" - היה האדם בתכלית מעלתו ותפארתו. וכי מה שייך לדבר? הוא הלא היה יצור כפיו של הריבונות של עולם! הוא היה יצירה אלוקית במדרגה נשגבה כזאת - עד שכל הברואים טעו בו וחשבו שהגאווה דקדושה שייכת לו! ואדם הראשון בעצמו היה צריך לומר להם שהגאווה והגדולה היא רק לחיי עולמים, ואז פתחו ואמרו ה' מלך גאות לבש. (פרקי דרבי אליעזר יא).

אמנם למגינת כל לב - ללידער לידער, חטא אדם הראשון וגירשו אותו מגן עדן. כל אותן מדרגות שהיו לו קודם שחטא, כל האורות העליונים, כל השגות הנפלאות, שהיו לו בגן עדן, נלקחו ממנו והסתלקו מאיתו. והיינו שלקחו ממנו את הגאווה דקדושה שהיתה לו עד עתה, ומאז והלאה נפתחה מסכת חדשה של תיקונים ושל חשבונות שנמשכים עד עצם היום הזה.

בראש השנה היא חזרת ומתעוררת

אפס כי בכל שנה ושנה כאשר חוזר ובא יום בריאת האדם - די הייליגע לעכטיגע טעג פון ראש השנה - מתעוררת שוב אותה גאווה דקדושה שהיתה מנת חלקו של אדם הראשון קודם החטא: כל יהודי מרגיש בקרבו התרוממות והתעלות שאינה לפי ערך המעשים שלו. הוא מרגיש בעומק נפשו שהוא באמת, לאין ערוך יותר גבוה ונעלה ממה שנראה לו בחיצוניות! הוא מרגיש בעומק הנפש שבאמת אין לו שום שייכות לשפלות ולפחיתות! הוא אדם גדול ונעלה! הוא אדם שראוי מצד האמת למדרגות גבוהות! להשגות! לאורות! הוא אדם שיש לו שייכות לגאווה דקדושה של הריבונות של עולם!

וזה ההרגש העמוק שיש לכלל ישראל בראש השנה: הם מרגישים שהוא יום גדול ונורא שאין דוגמתו בכל השנה! שיש להם היום שייכות וקשר למדרגות הנשגבות ביותר! שהם מתעלים - לא רק עד למדרגה של בית המקדש והאבות הקדושים, אלא לשייכות עם מדרגת אדם הראשון קודם החטא. זה הלא ממש נורא נורא!

האדם בוכה מתוך געגועים למדרגות הראשונות שלו

כאשר אדם עומד בתפילות של ראש השנה - 'ווען די הארץ צווייט מיט די פסוקים' - והוא כבר מקבל לפי ערך מעט הבנה בגדלות האמיתית שלו! הוא כבר מקבל קצת הכרה בגאווה דקדושה שהיתה לו קודם שחטא! והוא מבין איזה 'אדם' הוא אמור היה להיות! מתעוררת בקרבו בכיה עמוקה ופנימית שכובשת

נקודות:

עבודת התשובה של ראש השנה היא עבודה של גאווה דקדושה. עבודה של גלות האדם! עבודה של מצד האמת של למדרגת אדם הראשון קודם החטא! בראש השנה לא מתבוססים - 'מען פאטשקעט זיך נישט' - ולא מתעסקים עם חטאים ושפלות. אדרבה! בראש השנה אסור להזכיר את החטאים. כי התשובה והעבודה של ראש השנה היא, שהאדם לוקח את עצמו לידיים מצד הגדלות שלו: "אני נברא בעל רוח וקומה! אני לא עוד בריאה בין שאר כל הברואים! אני לוקח על עצמי את האחריות על כל הבריאה כולה! והיום דנים אותי ומבררים איתי מה אני עושה עם התפקיד שלי! היכן אני נמצא בעולם! מה פעלתי והועלתי כל השנה האחרונה! ואם כן צריך אני אפוא לדון את עצמי! היכן אני אכן עומד בזה? וכי אני מכיר את הכוחות שבי? וכי אני יודע עד כמה חשוב ונכבד אני? וכי השנה שחלפה עברה עלי כאדם שיש לו צל של מושג בגדלות שלו? ואם לא - עלי להגיע להכרה הזאת עכשיו! אני צריך לדעת מי אני! אני צריך להתחיל לחיות כמו בן מלך! אני צריך לחיות עם גאון דקדושה!"

את כל כולו. הנשמה שלו בוכה על האבדה הגדולה. על כל המעלות והמדרגות שנלקחו ממנה! היא בוכה בכיה, מעין הבכיה של (ירמיה יג, יז): "בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי מִפְּנֵי יְהוָה", שעליה אמרו חז"ל שהיא בכיה על גאוותו של ישראל (חגיגה ה.).

כי כאשר אדם מבין לאיזו גאווה דקדושה הוא שייך מצד האמת שלו - נופלת עליו בכיה עמוקה מאד! בכיה גדולה עד מאד! הוא מרגיש רחמים עצומים כלפי עצמו. וביום הזכרון הזה, כאשר זכר כל המעשים באים לפני ית"ש, מתעורר האדם גם לזכור את המדרגה הראשונה שלו. הוא עצמו זוכר כל הנשכחות: "אלו מדרגות נוראות היו לאדם הראשון קודם החטא! איזו מדרגה נפלאה היא להיות יצור כפיו של הריבונות של עולם! לאלו מדרגות הוא היה יכול להתעלות! אלו עבודות קדושות המתנינו עליו! איזה פאר והדר וזיו קדוש היה לצלם אלוקים שלו! עם איזו אמת אמיתית הוא היה חי!"

ומנגד הוא מתבונן: "באיזה שפלות אני נמצא כעת? לאיזה תהום נפלתי? הלא אין בי שמץ מן הגדלות הזאת! מן הגאווה דקדושה הזאת! מן האמת הזאת! היכן הגאון יעקב שלי? מה יהיה איתי? איזו שנה עברה עלי?", אזי באחת נופלת עליו בכיה גדולה ועצומה, והוא נכבש כל כולו בגעגועים וכיסופים לחזור למקומו ומעמדו הראשון!

בראש השנה רוצה האדם לחזור ולחיות כמו בן מלך

עבודת התשובה של ראש השנה היא עבודה של גאווה דקדושה. עבודה של גלות האדם! עבודה של אדם ששייך מצד האמת של למדרגת אדם הראשון קודם החטא! בראש השנה לא מתבוססים - 'מען פאטשקעט זיך נישט' - ולא מתעסקים עם חטאים ושפלות. אדרבה! בראש השנה אסור להזכיר את החטאים. כי התשובה והעבודה של ראש השנה היא, שהאדם לוקח את עצמו לידיים מצד הגדלות שלו: "אני נברא בעל רוח וקומה! אני לא עוד בריאה בין שאר כל הברואים! אני לוקח על עצמי את האחריות על כל הבריאה כולה! והיום דנים אותי ומבררים איתי מה אני עושה עם התפקיד שלי! היכן אני נמצא בעולם! מה פעלתי והועלתי כל השנה האחרונה! ואם כן צריך אני אפוא לדון את עצמי! היכן אני אכן עומד בזה? וכי אני מכיר את הכוחות שבי? וכי אני יודע עד כמה חשוב ונכבד אני? וכי השנה שחלפה עברה עלי כאדם שיש לו צל של מושג בגדלות שלו? ואם לא - עלי להגיע להכרה הזאת עכשיו! אני צריך לדעת מי אני! אני צריך להתחיל לחיות כמו בן מלך! אני צריך לחיות עם גאון דקדושה!"

יהודי עומד בבית המדרש עם המחזור

וממליך את הריכונו של עולם על כל העולמות. הוא מתפלל בהשתפכות הנפש, עם כל הלשונות הנפלאים הללו מן התורה והנביאים והכתובים, שכולם כאחד מביעים געגועים

וכיסופים נוראים: **מתי כבר יבוא היום ששוב יתגלה בו הדור גאון עוזך? מתי כבר יתגלה הגאון יעקב שלי? מתי יחזור האדם לגאווה דקדושה שלו!**

אכן אמת הכיסופים הללו הולכים בד בבד עם יראה גדולה - אבל היא יראה נעימה ומתוקה! היא הארה שתובעת מן האדם להתקרב אל האמת האמיתית.

ב

ונהי בעינינו כחגבים:

הקטנות המוחין שבדורנו

אנשים אבדו כל תקווה להיות אנשים גדולים | הרשעים מחפשים עצות איך לדרדר את הדור מטה מטה | הוא עוד מרגיש חשיבות שהוא כמו אותם כפריים שהצדיקים שבחו את העבודה שלהם | יש לו 'רשימה' שעליו לסיים | הטעם והחן שהיו לסיפורי צדיקים שנשמעו מפי חסידים בדורות הקודמים | התבוננות במצב הדור גורמת לאדם לבכות בכייה גדולה מאוד

הגאווה דקדושה ירדה פלאים בזמננו

אחד הנגעים הגדולים שפשו במחננו, והוא ממדוי הדור הנוראים ביותר, הוא החסרון בגאווה דקדושה שיש בזמננו. מסתובבים להם בחורים ואברכים, גם כאלו שכבר חפצים להיות עובדי ה' ובני עלייה, והם נמצאים ככזו קטנות המוחין, שה' ירחם. אנשים חיים היום במין שטחיות ורדידות, בצמצומים ובהרגשה של שפלות ופחיתות, שלא עולה על דעתם שהם יכולים לחיות טפח מעל גבי הקרקע. אנשים לא מאמינים בעצמם! הם לא מאמינים שהם יכולים להיות עובדי ה' אמיתיים! ומי כבר מדבר על השגות ועל מדרגות, או בכלל, להבין דברים קצת יותר עמוקים ופנימיים. אלו ממש דברים זרים בעיניהם. כל המציאות נשלטת היום תחת הקליפה הגדולה הזאת של קטנות המוחין וקטנות הדעת.

הקליפה של קטנות המוחין מתפשטת בכלל ישראל ומאבדים כל חיות וטעם בקדושה

הרעה החולה הזאת מקורה ושוורשה הוא אצל אומות העולם. כל קליפה וסטרא אחרא ראשיתה אצלם, ועם הזמן היא הולכת ומתפשטת גם בכלל ישראל - אשר הם באמת כל המטרה של היצר הרע.

בעשרות השנים האחרונות התחילו הגויים לדבר על 'ליברליזם'. כל אחד רשאי לעשות ככל העולה על רוחו - גם להתנהג כמו בהמה גסה וחיות היער. יושבים להם חכמים גדולים, ועם כל הרשעות והשפלות שלהם, הם מטכסים עצות ותחבולות ועושים כל אשר בידם על מנת להוריד את כלל האנושות לשאול תחתית. הם עובדים על דבר אחד: **להשכיח ולטשטש אצל האדם כל שמץ של הרגש נפשי ורוחני - ולחבר אותו ולהוציא ממנו את כוחות הבהמיים והשפלים שבו.**

והגם אמת כי כאשר הקליפה הזאת של 'ליברליזם' מוצאת לה מקום ושבייתה במחנה שומרי התורה והמצוות - הם אכן לא מתנהגים כמו בהמה גסה וכמו הגוי שברחוב, אבל הם נהיים שטחיים ורדודים. הם מאבדים את הכוחות הרוחניים שלהם! **אותם כוחות הנפש והחושם הרוחניים והנאצלים, אשר מבדילים את האדם מן הבהמה, הולכים ומטשטשים! הולכים ומתעמעמים!** יהודי מאבד את החיות

נקודות:

כאשר מדברים על הבכיה של ראש השנה שנובעת מן הגעגוע העמוק שבנפש למדרגה של אדם הראשון קודם החטא. על הבכיה על הגאווה דקדושה של האדם שמושפלת עד שאול תחתיה - מבינים שבימינו יכולים לבכות, לא בכייה כלשהי, אלא בכייה עד לב השמים

הרוחנית שבו! את הצימאון האלוקי! את הכיסופים ואת הרצונות שיש בכל נשמה לדבק את עצמה בבואה כל עולמים. הכל הופך להיות אצלו פשוט שבפשוט. הוא נהיה 'מרובע' בכל שטחי החיים! והוא עוד תולה בוקי סריקי באילנות גדולים, ואומר שהוא כמו אותם כפריים מגושמים שלא ידעו בחייון וביומיון, וחרף זה כל כך החשיבו הצדיקים את העבודה שלהם... גם הוא אדם פשוט, הצדיקים בוודאי היו מעריכים את העבודה שלו עד מאוד... וזה נהיה הסטייל היהודי בזמננו. זה כבר דבר הכי מקובל. להיות אדם פשוט! אדם שחי את חייו בטוב ובנעימים ומרוצה מן העבודה שלו. **הוא אינו מרגיש צורך להתעלות. הוא אינו מחפש דרכים לקבל קצת השגות! הוא אינו מתעניין לדעת איך יכולים לחיות את השבת כמו עם מדושני עונג!** הוא פשוט צריך 'לעשות וי' ולסיים את הרשימה שלו - ותו לא מיד. וכאשר באים לדבר איתו אודות ענין קצת יותר נעלה, על ענין יותר פנימי - מרגישים שמדברים עם אדם שזה מקרוב בא מן האיים הרחוקים שבים. אדם שלא קרא ולא שנה ולא ראה מאורות מימי.

מה נחשב היום לסיפורי צדיקים

אפילו אם נקח לדוגמא - לא דבר עיקרי ושורשי בעבודת ה' כמו עבודת התפילה ושבת קודש, אלא נושא כמו סיפורי צדיקים, גם נראה איזו קטנות המוחין וצמצום שוררים בימינו. כאשר חסידי קמאי - 'פארציטישע חסיד'שע אידן' - היו יושבים ומספרים סיפורי צדיקים, הם ידעו איך ומה צריכים לדבר. הם ידעו להבחין בין עיקר לטפל. הם לא סיפרו סתם 'קערטשמע מעשיות', שהפרה של הכפרי היתה מקשה לילד והרבי נתן לו ברכה, וברוך ה' היא לילה במזל טוב... הם ידעו איך להבין את הנקודה. הם דברו בהתעוררות הלב והזכירו בהתרגשות כל הגה ותנועה שראו אצל הצדיק. בקיצור, היה לזה את כל הטעמים שבעולם.

חסידים ישבו ודברו אודות המדרגות של הצדיקים, אודות העבודה שראו אצלם. **הם סיפרו על היראה עילאה שחפפה על כל מי שבא בקרבנם, ועל ההשראת השכינה שהרגישו כל אלו שהסתופפו בצילם. דברו על הרגשת הרוגמות! על התענוג דקדושה! זה היה עולם מלא של לחיות עם צדיקים.**

א

ויגבה לבו בדרכי ה':

העבודה הנחוצה בזמננו

לפעמים צריכים ללכת ב'גדלות' דוקא | כמה עצות כדי לצאת מקטנות הדעת | ללמוד חסידות בעומק ובעיון | להתחבר לבני עלייה ובעלי דעת | כל אחד צריך להיות קצת 'רוז'נער קינד' | להתאים את המעשים למדרגת ה'בן מלך' שלו

הרבה דרכים למקום

אדם שנפשו חשקה לרום את עצמו קמעה מן השטחיות ומן הצמצום המוחין שהדור לקוי בו, צריך לגמור אומר בנפשו, כבר מן הרגע הראשון: **שהוא רוצה לעבוד את הריבונו של עולם מתוך גדלות המוחין.** הוא רוצה להתבונן בעבודת ה', הוא רוצה לקבל מושגים בעבודת ה', הוא רוצה לחפש

עצות ודרכים איך להימלט מכל דבר שיש בו ריח של קטנות המוחין.

יש כמה וכמה דרכים בעבודת ה', וכולם אהובים וכולם ברויים. אמנם יש מהן שנחשבות לפי ערך לדרכים פשוטות יותר, ויש דרכים אשר הן נעלות ונשגבות יותר. היו צדיקים גדולים ומפורסמים אשר לקחו להם דרך של עבודה מעשית

ובכלל היה לחסידים הרגש עמוק בכל תנועה של צדיקים; כאשר רבינו זי"ע היה מספר סיפורי צדיקים, היו מרגישים תענוג נפלא והרגשה של רוממות דקדושה שאין לשער. שמורים היו אצלו עובדות וסיפורים שקבל איש מפי איש, והוא היה מספר אותם עם כל הפרטים - 'מיטן גאנצן ארום און ארום' - ועם כל הנלווה עליהם. הוא אפילו ידע לחקות את התנועות של הראפשיצער רב, ושל הצאנזער רב, ושל הראזוואדאווער רב. הוא קלט בקרבו את כל הסגנון ואת כל הטעם זקנים שהיה שם, הוא הכיר את כל השפארך שהיה מורגל אצלם. וממילא היתה לו קבלה ומסורה על עניינים רבים באידישקייט, וידע מה היתה דעתם בכל ענין וענין.

בזמננו אוהבים לשמוע סיפורי מופתים! אנשים רוצים סיפורי ישועות! רוצים לדבר על בעלי עגלה שבאו לפעול ישועות... אבל לשמוע אודות המושג 'צדיק'! 'לדבר אודות הנקודה של הצדיק'! לקבל איזה הבנה עמוקה יותר בענין של הצדיק! 'לדבר מתנועה של צדיק; איך הוא דיבר ואיזו תנועה עשה בידי - בזה הם כבר לא מוצאים טעם וענין. זה כבר מידי עמוק ופנימי עבורם. וכל זה היא תוצאה מן הקטנות הדעת וצמצום המוחין שיש בזמננו. לא רוצים לדבר על הגדלות המוחין של הצדיק. אין היום השגה מהו צדיק, ומה כל דיבור כולל בתוכו - 'וואס דאס באדייט אלץ' - ומה המשמעות של כל תנועה שלהם.

אפילו אם נזכור איך היו נראים חסידים לפני דור אחד - כבר יש לנו על מה לבכות

ונחזור לענייננו: כאשר מדברים על הבכיה של ראש השנה שנובעת מן הגעגוע העמוק שבנפש למדרגה של אדם הראשון קודם החטא. על הבכיה על הגאווה דקדושה של האדם שמושפלת עד שאול תחתיה - **מבינים שבימינו יכולים לבכות, לא בכייה כלשהי, אלא בכייה עד לב השמים.** לא מדברים אודות הגאווה דקדושה של אדם הראשון קודם החטא, וגם לא על המדרגות והגדלות של יהודים בזמן הבית - אלא אפילו סתם רק מן הקומה ורוחנית שהיתה לחסידים ואנשי מעשה בדורות שקדמו לנו, ויודעים כמה ראוי לנו לבכות.

על זה אנו בוכים! לא צריך לחזור בזכרון מאות בשנים אחורנית, די לנו אם נזכור איך היו נראים חסידים לפני דור אחד! איזו מוחין היו להם! אילו השגות! איך הם היו נראים בשעה שדברו מצדיקים! נזכרים מההשגות שלהם - ותיכף נופלת בכייה של ממש על מיעוט ההשגות שיש בדורנו.

ופשוטה: הם הרבו באמירת תהילים, והלכו לקבץ מעות להכנסת כלה ולפדיון שבויים. היו צדיקים שהיתה להם עבודה גדולה לזון ולפרנס עניים ונצרכים, והם ישבו שעות רבות כל יום כדי לחזק ולעודד שבוירי לב. היו צדיקים שעשו עסק מ'לשון הרע' ומכל מיני זהירות במידות, וכדומה עוד ועוד עבודות, כל צדיק לפני עניינו ושורש נפשו.

מאידך היו צדיקים שהשתייתו את העבודה שלהם על דרך נעלה ועמוקה יותר: הם היו ספונים בביתם תדיר והתעסקו במושכלות וברעיונות עמוקים. הם ישבו בדביקות שעות רבות. היו צדיקים שהשקיעו שעות רבות בתורת החסידות; ללמוד וללמד חסידות ופנימיות התורה בעומק ובעיון. היו צדיקים שהתעסקו בעיקר בעבודות הייחודים ובתיקונים עליונים.

ומן המותר לומר שאין הכוונה כאן להבחין בין צדיק לצדיק, ולומר שהצדיק שנהג בעבודה פשוטה הוא צדיק פשוט יותר. כלל וכלל לא! אין לנו שום מושג בגדלות הצדיקים. וכל זמן שהוא צדיק אמת, יהודי שמעולם לא חטא והוא תמיד עומד מוכן ומזומן לעשות רצון קונו לשם שמים ובמסירות נפש - אין שום הבדל איזו דרך יש לו. הוא הגיע לתכלית ולמטרה שעליו להגיע, ואין לנו שום נפקא מינה איך ובאיזו דרך הוא הגיע לשם.

כדי לצאת מקטנות הדעת צריכים ללכת בדרכים נעלות יותר

אולם כל זה נוגע לצדיקים, אשר הם יודעים לפי שורש נשמתם מהו השליחות שלהם בעולם ובאיזו דרך הם צריכים לעבוד את הריבונו של עולם. אמנם בנוגע לשאר כל אדם! אם הוא יבוא ויבקש עצה לנפשו: איך הוא יכול לרומם את ההשגות שלו? איך הוא יכול להינצל מן הקטנות הדעת של הדור? **אזי בוודאי שהעצה היעוצה לו היא: ללכת לכתחילה בדרך גבוהה יותר. כלומר, לחפש דרכים ולהתעסק עם עבודות שמוצאים את האדם מקטנות ומשטחיות.**

כי אם אדם יקח לעצמו עבודה, לסיים את כל ספר התהלים בכל יום, נו, זה בוודאי דבר נפלא, והוא יקבל על זה שכר גדול בשמים - אבל זה לא יועיל לו לצאת מקטנות המוחין. הוא בסך הכל יוסיף את העבודה הזאת לרשימה שלו; שמהיום והלאה עליו לסיים את התהלים בכל יום. ומהיום והלאה הוא יאמר תהלים - עם כל השטחיות והרדידות שלו...

אם אדם קיבל הוראה כזאת מרבו, או שהוא עצמו עוד זכה לראות את העבודה הזאת אצל רבו, ניחא. יש לו עוד למה לצפות. אבל אם הוא עצמו, לא ראה את רבו אומר מסיים תהלים בכל יום, אלא רק ראה ענין זה בספרים שלו או ששמע שכן נהג הרבי - והוא הרי שייך לגזע הזה כבר דורי דורות, וממילא הוא חושב שגם הוא מוכרח לסיים תהלים בכל יום - אזי כמעט ברור שלא יתורומם ויתעלה באמת על ידי עבודה כזאת.

מאידך, אם הוא יבחר ללכת בדרך נעלה יותר, ומראש ומלכתחילה הוא כבר יתעסק עם עבודות גבוהות יותר - אזי הדרך הזאת גופא תרומם ותגביה אותו. כי הצדיק שישד את הדרך הזאת, ייסד זאת אדעתא דהכי, שההולכים בדרך זו אכן יעלו ויתעלו ויהיו כלים מפוארים. **הוא ירגיל את עצמו להרחיב את רעיונותיו, הוא ילמד איך 'להשתמש עם ראשו' ולהתבונן בעבודת ה', וכל העבודות הללו יעשו רושם בנפשו, ועם הזמן הוא יעלה ויתרומם מאד.**

ללמוד חסידות בעיון ובעומק

וכמוכן שיש כמה וכמה דרכים ועצות איך 'להרחיב את המוחין' ולהתרגל לחשוב כמו אדם פנימי - וגם בזה צריך כל אחד לדעת, כדת מה לעשות לפי תכונות וכוונות נפשו. אמנם נדבר עתה אודות כמה נקודות באופן כללי.

אחד מהדברים הנחוצים הוא להקדיש זמן ללימוד תורת החסידות: תלמידי הבעל שם טוב ז"ע היו להם דרכים נעלות ונשגבות בעבודת ה', והם חינכו את אלו שהסתופפו אצלם ללכת בדרכים הללו. וכאשר לומדים את הספרים שלהם, עם כל הלב והמה, יכולים לקבל מושגים והשגות נפלאים בעבודת ה'. יכולים להתעלות ולהתרומם ולגשת לעבודת ה' בגדלות המוחין. ובפרט יכולים להשיג תועלת רבה כאשר לומדים בספרים אשר נכתבו מלכתחילה על מנת להרחיב ולהסביר מושגים בחסידות, כמו ספרי חב"ד, ספר בני יששכר, ספרי רבי צדוק, ועוד. כמו כן יכולים להשיג תועלת עצומה מספרי שפת אמת ושאר 'פולישע ספרים', שנכתבו בסגנון הזה. ופאת אדם לומד ענין חסידות בעומק, והוא מתבונן בו שוב ושוב במשך השבוע, אזי הדברים מחלחלים לאיטם

בקרבו, ועם הזמן הם 'פותחים לו את הראש'. המושגים שלו משתנים. הרעיונות שלו ודרך המחשבה שלו הם באיכות אחרת לגמרי, וככל שהזמן הולך ועובר הוא מתחיל לחשוב יותר ויותר כמו אדם פנימי.

לחפש את הקירבה של עובדי ה'

ככל שאכן יכולים לקנות גדלות המוחין על ידי שלומדים חסידות, אמנם אינו דומה לקנין בנפש שיכולים לקבל כאשר רואים את ההשגות הללו עין בעין. גם בימינו אנו - חרף הדור יתמי יתמי שאנו שרויים בו, יש בעלי עבודה ובני עלייה, חסידים ואנשי מעשה, שעדיין יכולים לראות אצלם איזו דוגמה ממה שמדברים כאן. **וכאשר מסתובבים אצלם יכולים לקבל מושג מה, איך מתפללים ואיך לומדים תורה. איך שבת צריכה להיראות ואיך יהודי צריך לערוך את הימים טובים.** מרגישים אצלם אוויר פסגות. נושמים שם אוויר אחר לגמרי, וכך זוכים להכיר אידישקייט שכולה גדלות! גדלות המחשבה וגדלות הנפש.

תרגיש בנפשך שאתה בן מלך

עוד עצה איך להינצל מקטנות הדעת: שירגיל האדם את עצמו לחיות כמו בן מלך. והיינו כמו המציאות האמיתית של כל איש ישראלי; וכמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי (שבת סז): "כל ישראל בני מלכים הם".

כאשר אדם רוצה לקחת את עצמו לעבודת ה', אם הוא באמת מחפש דרך איך להתרומם טפח מעל גבי הקרקע, עליו לצייר לעצמו שהוא מתהלך בפלטרין של מלך. הוא נמצא כעת בחצר המלכות! הוא לא אדם ככל שאר ההמון - הוא בן מלך! עובד ה' צריך לצייר לעצמו שהוא מתהלך כעת בביתו של הרה"ק מרוז"ק ז"ע... בבית בו גדלו וצמחו צדיקים, כמו ה'סאדיגורער', וה'טשארטקאווער', וה'וסיאטניער' וכן הלאה כל בניו הקדושים. בית שהיה כל כולו משכן ומדור לגאווה וקדושה! בבית בו הרגישו כל היום שנמצאים בהיכל המלך! כל תנועה שלהם היתה כמו של בני מלכים! הם חיו עם האוויר והמציאות של הראש השנה - 'ווי ראש השנה'דיגע מענטשן' - כל השנה כולה.

כל המציאות שלהם הכריזה: גאון יעקב! כל מי שאך הביט בהם, תיכף ראה שהם מופשטים לגמרי מחיזיו דהאי עלמא והם דבוקים כל כולם בחי העולמים. **לא היו צריכים להיות גרויסער מבין, כדי להכיר שכל תנועה שלהם מלאה דביקות ובייחודים.** וכמו שאמר פעם הרה"ק רבי איציקל מוורקא ז"ע - כאשר הזמין אותם לסעוד עמו: "איך האב געזען, אז זיי זענען לגמרי נישט אויף דעם עולם". אני ראינ'י שהם כלל לא בעולם הזה.

הרוז'נער קינדער היו חטיבה אחת של פנימיות. הם מנו וספרו כל דיבור והגה שיצא מפה קדשם - במשקל הזהב. כל תנועה שלהם היתה מלאה אצילות. כמעט לא ראו עליהם תנועה חיצונית, האש שבערה בקרבם היתה עצורה ומאד פנימית, אבל כל אחד הרגיש תיכף ומיד שכאן שורה השכינה. ראו עליהם שהם שרויים בדביקות עילאה.

וכמו ששמעתי מפי אחד מזקני ירושלים, יהודי שעוד הכיר את הרה"ק מהוסיאטין ז"ע, שכאשר הוציא תיבה מפיו, היו ממש רואים עליו שהוא צריך לרדת מעולמות עליונים. הוא היה כל כולו בדביקות, והיה מוציא שברי הברות מפיו האא... המממ... כמו מתוך 'עליית נשמה'... הוא ממש היה צריך לנתק את עצמו.

עובדא הוי: אחותו של הרה"ק מסאדיגורה שטחה בפניו את טענותיה על אחיהם הרה"ק מהוסיאטין, שהוא ממעט מיד דיבור וכמעט אינו מוציא הגה מפיו, והדבר עלול להזיק לו למח. אחרי תקופה הזדמנו להם האחים הללו לשבת יחדיו בשמחת נישואין, ולקראת סוף החתונה, כאשר כבר היה מאוחר, פנה הסיאטינער לסאדיגורער, בעודו מחווה בידו על השעון ואמר: "נו", כאומר: "כבר מאד מאוחר". תיכף הלך הסאדיגורער לאחותו ואמר לה: "וואס זאגסטו, אז ער רעדט נישט?"

ער רעדט דאך יא! ער האט געזאגט 'נו' ווייזנדיג אויפן זייגער!". למה את אומרת שהוא לא מדבר? הוא הרי כן מדבר! הוא הרי אמר 'נו', בעוד שהוא מראה על השעון...

כל אחד לפום דרגא דיליה צריך להתנהג כמו בן מלך

כמוכן שאין אלו הנהגות שאנו יכולים או מותר לנו לחקות - אנחנו לא במדרגה הזאת, אבל יש ביכולתנו להשתמש בתיאורים הללו כדי לקבל איזו השגה אחד מיני אלף. אנחנו יכולים להרחיב על ידי הידיעות הללו את כח הציור שלנו, ולדעת איך אנו צריכים לחנך את עצמנו כדי להיות בני אדם קצת יותר נעלים. לחיות קצת מעל הפשטות והשפלות של הדור.

אכן אמת שאסור לעלות ולהתעסק עם מדרגות שהן לא לפי ערך האדם, ובכל דבר וענין צריך האדם סייעתא דשמיא והדרכה כדי לדעת, איך ומה עליו לעשות. **אבל כל אחד לפי המדרגה שהוא נמצא בה, כל אחד לפי מדרגת הבן מלך שלו, צריך להתאים את מעשיו למדרגה שלו.**

עובד ה' צריך להחזיר בקרבו: "אני בן מלך - איך בין א קרוין פרינץ" - אני שייך למלכות! אני חלק אלוך ממעל! אני לא סתם עוד אחד כאן בעולם. לא כל מה שמתאים לפלוני מתאים גם לי. אני לא איש המוני! אני לא נגרר אחר המון העם! אני אדם שנמצא כעת בהיכל המלך".

אתה אכן לא נוהר בדבורך כמו 'רוז'נער קינד', אתה רחוק מן המדרגה הזאת אלפי אלפים פרסאות. אבל תחזיק ראש. אל תדבר בלי חשבון. אדם צריך לדעת: מה הוא מדבר? ולמה הוא מדבר? ועם מי הוא מדבר? אנשים חושבים לעיתים שאסור להם קצת לשחק... הם תמיד צריכים לדבר... מי הגיד לך שאתה תמיד צריך לדבר? למה אין לך אחריות על הדיבורים שלך? למה אתה לא שוקל יותר את הדברים שאתה מוציא מפיו? ואם אתה צריך לדבר, אזי שמור על מוצאי פיך: אל תדבר לשון הרע ורכילות! אל תדבר דברי חנופה וגזמאות! תיזרר מהלבנת פנים ותיזרר מאונאת דברים! אל תדבר סתם דברים בטלים, תדבר דיבורים עם תוכן ועם משמעות.

וכאשר אדם בונה את ביתו והוא רוצה לחנך דורות; ובוודאי צריכים לדבר בבית, וצריכים לעשות אווירה טובה ולדבר על דא ועל הא. צריכים אבל לזכור את המטרה: **"אני מדבר בכוונה תחילה! אני יודע מה אני עושה כאן! יש לי כאן מטרה מסוימת! אני לא מלהג ומפפפס כאחד הירוקים!".** וכשאדם מדבר עם אחריות 'ער האלט קאפ' - ויודע למה הוא מדבר, אזי יש לכל הדיבור שלו משמעות אחרת.

להיכנס לעולם המחשבה

עוד עצה טובה לאדם שחפץ לצאת מקטנות הדעת: להרגיל את עצמו להיות בעל מחשבה. כל אדם צריך ללמוד איך נכנסים לתוך עולם המחשבה, לעולם של עומק ושל התבוננות. להיות אדם שמחשבות ליבו ועשתונותיו תפוסים תמיד במחשבות של תורה ויראת שמים. הוא הולך ברחוב ומתעסק בעסקיו, אבל מוחו וליבו נתונים לרעיונות של מוסר וחסידות. הוא אינו מוח חלול ונבז, שמחשבותיו והרהורי ליבו אצים ורצים ממחשבה אחת לחברתה, בלי שום ריכוז וכלי שום משמעות. אלא הוא אדם מלא וגדוש בתוכן שיכול להרהר ולחשוב מחשבות של רוחניות ועבודת ה' - שעות על גבי שעות.

לראובנו אנשים בזמננו לא יודעים איך להגיע לעולם המחשבה. הם פשוט לא יודעים לחשוב. הם כמעט ואינם מקדישים זמן לחשוב ולהתבונן באיה ענין. אנשים התרגלו לשטחיות! לרדידות! ולקטנות הדעת - שממש רחמנא ליצלק. ושוב לא פלא שנראים כמו שנראים. בלי בפנימיות בלי עומק וכלי תוכן.

עיקר האדם הוא המחשבה שלו, ומאז ומקדם ידעו שאדם נעלה, אדם שמחפש קרבת אלוקים, נמצא כל היום בעולם

הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע היה נוסע כבר בצעירותו אל הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, ואף על פי שהיה מצעירי בני החברייא הקדושה, בכל זאת היו מתחילים אליו כאחד מגדולי וחשובי התלמידים. שנה אחת ביום הפורים כיבד אותו הרבי מלובלין בקריאת המגילה, ואחר הקריאה התבטא ואמר לסובביו: 'די מעשה האב איך שוין אסאך מאל געהערט, אבער ווי דער יונגערמאן פארציילט עס, האב איך נאך קיין מאל נישט געהערט...' (את זו המעשה שמעתי כבר הרבה פעמים, אבל אין שאברך זה מספר זאת, לא שמעתי מעולם...)

פעם אחת שאל אחד את הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אם היה לזקינו ה'שר שלום' איזו שייכות עם הרה"ק 'היהודי הקדוש' מפרשיסחא זי"ע, שהרי היהודי הק' פתח את החברייא שלו בעודו בלובלין אצל החוזה. ענה הרה"ק מבעלזא כי אכן היה זקינו הק' מסתופף גם אצל היהודי הק', אבל הוסיף: 'אבער מיט שכל!' (אבל עם שכל). דהיינו שלא היה נמצא אצלו יותר מדי, באופן שיכול להפחית ח"ו מכבודו של הרבי מלובלין.

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע היה אחד מגדולי תלמידי הרה"ק מבעלזא, כאשר היה נוסע אליו מאז פטירת רבו הראשון הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי לעת זקנותו חלה וקיבל ל"ע 'סטרק' (אירוע מוחי), ונהיה מזה 'געלעמט' (משותק), והיה צריך לישועה גדולה. ציוה הרה"ק מבעלזא שייביאו אותו אליו לבעלזא על שבת פרשת יתרו. והנה הרה"ק מבעלזא היה קורא בתורה בעצמו, ובאותו שבת ציוה שיכבדו את הרה"ק מקאמינקא שהיה 'לוי' לעלות לתורה. וכאשר הגיע לפסוק האחרון של הקריאה, אמר בקול רם בנעימת נוסח בעלזא: 'ציון אלקים ויכלת עמוד!'. ואכן תיכף ומיד כאשר אמר זאת, התרפא הרה"ק מקאמינקא ועמד על רגליו, וחזר ללכת כאחד האדם.

.....

שמעתי מהרה"ח ר' יאָשע [יוסף] ליפשיץ ז"ל: בתחילת התקרבותו של הרה"ק מקאמינקא בבעלזא, היו שואלים אותו כסדר על השינויים שהוא רואה בין בעלזא לראפשיץ. והיה הרה"ק מקאמינקא עונה דרכו בקודש בדברי צחות ומילתא דבדיחותא, כאשר הוא מליביש בהם סודות נסתרות. פעם אחת כאשר שאלו אותו על כך, ענה ואמר: 'אין ראפשיץ איז געוועהן נר חנוכה בישיבה און נר שבת בעמידה, און אז אין בעלזא איז אויך נר שבת בישיבה' (בראפשיץ היה נר חנוכה בישיבה ונר שבת בעמידה, ואילו כאן בבעלזא גם נר שבת הוא בישיבה). אחר כך הסביר את דבריו, ואמר להם: 'אין ראפשיץ האט מען פאר משכונט' די חנוכה מגורה פאר יאר צו יאר לצורכי צדקה, איז עס געוועהן בישיבה, ס'איז

געוועהן פארזעצט... און די שבת לייכטער איז כסדר געוועהן בעמידה, ס'איז געשטאנען אין שטוב. אבער אין בעלזא, איז די שבת לייכטער אויך פארזעצט...' (בראפשיץ היו ממשיכים את מנורת החנוכה משנה לשנה לצורכי צדקה, ולכן היה זה 'בישיבה', כי זה היה ממושך - לשון נופל על לשון, ישיבה ומשכון ביידיש, ואילו פמוטות נרות השבת היו בעמידה, כי היו עומדים בבית אבל בבעלזא, גם פמוטות נרות השבת ממושכים...).

.....

שמעתי מפי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער זצ"ל: פעם אחת הגיע לבעלזא אדם חשוב אשר היה רב באחת העיירות, והתאכסן באכסניה עם עוד יהודי. והנה אותו יהודי החזיק ברשותו הרבה מעות ולא רצה להתהלך עמהם בעיר, והלך והטמינם במקום מסתור בבית האכסניה. יום אחד חזר אותו יהודי לבית האכסניה, וגילה כי גנבו ממנו את הכל. עשה אותו יהודי חשבון בנפשו, והגיע למסקנה כי הרב שהתאכסן עמו ודאי איננו גנב, ואם כן הרי מוכרח להיות כי בעל האכסניה גנב את ממנו. ניגש היהודי אליו ותבע ממנו שיחזיר לו את כספו, אבל בעל האכסניה הכחיש כל קשר אל הגניב.

תוך זמן קצר נהייתה מהומה גדולה, כי היהודי טען בוודאות כי בעל האכסניה הוא הגנב, ובעל האכסניה מצידו הכחישו מכל וכל. עד שהחליטו ללכת אל הרה"ק מקאמינקא שהיה באותה עת בבעלזא. והיה ידוע כחכם ונבון, לשאלו אותו כדת מה לעשות בדבר זה. למרבה הפליאה ענה להם מיד, כי לא בעל האכסניה הוא האשם בדבר, אלא הרב שהתאכסן עם אותו היהודי הוא הגנב. לא היתה להם ברירה, ניגשו אל הרב וסיפרו לו כי כך אמר עליו הרה"ק מקאמינקא. ויהי לפלא, כאשר תיכף ומיד הודה הרב כי אכן ידו היתה במעל, ועד מהרה ישיב הכל, והתנצל ואמר כי לא התכווין ממש לגנוב, אלא רק ללוות זאת לכמה ימים, מפני שהיה דחוק במעות וכו'.

התפעלו כולם ותמהו מהיכן ידע לומר זאת, כי לא היה מי שחשב כי הרב הוא גנב ח"ו. ניגשו אליו ושאלוהו על כך, האם רוח הקודש יש בדבר. ענה ואמר להם: 'אין בזה שום חידוש, אלא זה עתה לפני כמה ימים עמדתי בשורה להיכנס אל הרה"ק מבעלזא עם 'קוויטל', ועמד הרב אל לפני עם 'הקוויטל' שלו בידי, ובשעת ההמתנה הצצתי לרגע אחד בתוך 'הקוויטל' שלו, ומיד ראיתי כי הוא גנב...'.

הלכו וסיפרו את הדברים לפני הרה"ק מבעלזא בהתפעלות, וציווה שיקראו לו לבא לפניו, ובבואו אמר לו, כי גם הוא בתחילה כאשר היה קורא 'קוויטל'עך, היה רואה בהם את כל העבירות שעשה מי שנתנם מעור. אבל אחר שהבחין כי זה מפריע לו ל'אהבת ישראל', התפלל שלא יראה זאת עוד, ומאז שוב איננו רואה עבירות של יהודים ב'קוויטל'עך'.

המחשבה. היכן שהוא רק הולך ובא, אם הולך ברחוב או אם הוא יושב בחתונה, הוא שרוי בעולם המחשבה. בזמננו צריכים אנשים לבלות שעות על גבי שעות בחתונות ובכל מיני אירועים שונים, נו, מי אמר להם שהם צריכים לשבת שם ולבטל את זמנם להבל ולריק? לשבת ולהסתכל מי נכנס ומי יצא? אולי הם יכולים להתחבר לפנימיות שלהם? אולי הם יכולים לחזור על מה שלמדו היום? אולי הם יכולים להתבונן במחשבות של יראת שמים ומוסר? הם הרי יכולים ללמוד כל כך הרבה מוסר השכל ממה שהם רואים לפנייהם!

אדם לא צריך להיות כלי ריק ומנוער מכל תוכן - א' ליידענער זאך' - בלי טעם ובלי ריח. יש לו מח! יש לו לב! הוא יכול להיות אדם מלא וגדוש בתוכו, אדם שתמיד יש לו על מה לחשוב. על איזה מהלך בסוגיא, על איזו סברא טובה, על איזה חידוש. כל אחד לפי עניינו: אם הוא לומד חושן משפט - שיחשוב חושן משפט. ואם הוא לומד בשר וחלב שיחשוב על בשר וחלב. שיחשוב על הסוגיות שהוא עסוק בהן בימים אלו. תחדש קצת! למה לא? תעביר בראשך את הסוגיא הלוך ושוב, אולי תחדש בה איזה חידוש. ואם אחד מוצא חיות בחסידות, ובזה הוא יכול לחשוב כעת - שיחשוב חסידות. אם הוא יכול להיכנס לעולם הפנימי שלו עם מחשבות של קבלה - שיחשוב קבלה. העיקר לא להיות אדם שטחי וריק. שימלא את ראשו ואת מוחו עם תוכן: לחשוב מחשבות של תורה, מחשבות של אהבה ה' ויראת שמים, מחשבות של גדלות הבורא ושפלות עצמו.

עבודת ה' אינה תלויה במצבי הרוח

ברם, כי כאשר מדברים אודות עולם המחשבה, אודות הנחיצות לפתח את היכולת לחשוב ולהתבונן, צריכים בד בבד מאד להזהר שלא להישאר בעולם המחשבה... **צריכים לקחת את כל דברי המוסר והחסידות שלומדים, ולראות איך מכניסים אותם לעולם המעשה.** ואם אדם רוצה להתעלות בעבודת ה', עליו להתנהל לפי השכל שבמוחו - ולא לפי המצב רוח שלו. **השכל הוא לפי ערך דבר קביעא וקיימא - ויכולים לבנות עליו בנין! אבל מצב רוח הוא דבר שיכול להשתנות מיום ליום, ומן הבורק עד הצהריים - ואי אפשר לבנות עליו כלום!** וכאשר אדם בא לבנות את חייו, עליו לבנות בנין איתן וחזק ששום רוח לא תזוהו ממקומו! הוא אדם עם סדר יום מסודר! אדם בעל אחריות! מילה שלו זו מילה! וקבלה טובה שלו נשמרת אצלו לאורך ימים ושנים! לא פעמים ככה ופעמים ככה! היום כן ומחר כבר לא! הוא מתנהג עם ישוב הדעת, עם התמדה ועם עקביות! ואם הוא גמר בדעתו שעליו לברך ברכת המזון מתוך סידור - הוא תמיד יברך מתוך סידור, ולא ימצא אצלו היכי תמצא שהוא מברך בעל פה. כי הוא עובד עם שכל - ולא עם מצב רוח! אבל אדם שהגיע להחלטה הזאת מתוך המצב רוח שלו - 'עס האט אים עפעס געכאפט' - אז ההחלטה הזאת כבר תלויה בשאלה, על איזה צד הוא קם היום... הוא לא מיושב בדעתו! הוא אינו בעל אחריות! הוא לא יודע לקבל החלטות! הוא נגרר ונסחף אחרי מצבי הרוח שלו - ואינו הולך אחר המח והשכל שלו.

כאשר מתבוננים בעובדי ה' יכולים להבחין בניקל, כי הם מתפללים באותו אופן יום אחר יום, צדיק אחד מתפלל במהירות ואילו הצדיק השני מתפלל בנחת ובאריכות. צדיק אחד זוכה להתפלל בסופה ובסערה, בקולי קולות, ואילו צדיק אחר מתפלל חרש חרש. אבל שום צדיק לא ישנה כל יום את דרך התפילה שלו. כי הסיבה שהצדיק מתפלל באופן מסוים, אינה מחמת מצבי רוח והרגשים חולפים, כי אם מחמת שבירר לעצמו את דרך התפילה שלו. הוא יודע את אשר לפניו לעשות! ומה שייך שהוא ישנה היום ממה שהיה אתמול? ומה נשתנה היום הזה משאר כל הימים? אדם שיש לו איזו קומה רוחנית, אזי כל דבר אצלו נעשה בחשבון ובסדר! כל דבר יש לו משמעות! אין אצלו דברים שהוא עושה רק, כי אם לא יעיל לא יזיק, ופעם יעשה כך ופעם יעשה ההיפך, אלא הכל בדעת ובחשבון.

תמצית הדברים

עומדים כעת ימים ספורים לפני ראש השנה, הכל הולך ונגרר אחרי ראשית השנה - וכל אחד צריך להעמיד את ראשית הזאת על יסודות חזקים ואיתנים. **וכאשר מבקשים בימים הללו "וכרנו לחיים", צריכים לבקש שזוכה לחיים של דביקות בריבוננו של עולם. חיים של תענוג וחיות בעבודת ה'.** ראש השנה הוא זמן של גאווה וקדושה! זמן שמכריזים את מלכותו של הריבוננו של עולם, וממילא גם על הגאון יעקב של כלל ישראל.

כל אחד יכול לחנך את עצמו להיות אדם עם גאון יעקב! אדם שחי כמו בן מלך! הוא חי קצת כמו 'רוז'נער קינד! הוא זוכר שהוא מתהלך כל היום בארמון המלוכה! כל דיבור שהוא מוציא מפיו הוא בדעת והשכל! הוא שוקל את מעשיו בפלס! כל דבר בעולם נבחן אצלו על פי אמות מידה הראויות לבן מלך! הוא מתרחק מכל דבר שיש בו שמץ של פחיתות - אלפי פרסאות! כאשר אדם כזה נכנס השכם בבוקר לבית המדרש - רואים עליו תיכף שכתב אדם מרומם ונעלה. וההעטפות שלו בטלית, אינה סתם כך כלאחר יד, אלא רואים שמתרחש כאן משהו... רואים שכל תנועה שלו מחושבת. כאשר הוא הולך לחפש אתרוג, אינו הולך סתם להסתובב בין הסוחרים, אלא זה אצלו עבודה שלמה. הוא חי ושמח והוא מלא נעימות ויישוב הדעת.

לקבל הגליון מדי שבוע במייל,
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:

a0765993813@gmail.com | 076.5993813

ארה"ק: 072.3323310
ארה"ב: 718.536.2347
ענגלאנד: 033.0175.9024
קאנאדע: 438.771.1003

מערכת
השיעורים
תולדות יהודה סטייטש

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה סטייטשין
און לתועלת שום חלק מגליון
זה בלי רשות המערכת

